

הדרך היומית

עלון יומי ללומדי הדרך היומית י"ל ע"י מדרשית הדרך היומית פת"ח

מסכת בבא בתרא - דף צ"ב, צ"א

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

יין לבן טוב או לא?

מבואר בבב"תא ש"יין "בורק" אינו טוב לנסכים, ביאר הרשב"ם (ד"ה בוקר) "לבן רע הוא". בהמשך דברי הגמ' הסתפק רב כהנא לגבי "חמר חירורין" האם כשר לנסכים או לא, ופשט לו רבא שלא מועיל מחמת הפסוק "אל תראו כן כי יתאדם". ביאר הרשב"ם (ד"ה חמר) שכוונת "חמר חירורין", יין בורק, רק רב כהנא לא שמע את הברייתא הנזכרת. וביאר הרשב"ם שספקו היה לגבי נסכים בלבד, והביא שיש אומרים שהסתפק אף לגבי יין לקידוש, וכתב הרשב"ם "ולא נהירא".

תוס' (ד"ה חמר) הביאו בשם ר"י, שיש כמה דרוגות ביין לבן, יין בורק הוא פחות לבן מחמר חירורין, ולכן חמר חירורין פסול אף בדיעבד, אולם יין בורק בדיעבד אם הביא כשר. למדנו במסכת גיטין (ע) אמר ר' עקיבא מי ששותה יין לבן רע, יחלה בחולשה. ואמר רב חסדא שיש ששים מני יין והטוב שבכולם יין אדום שריוח טוב והגרוע שבכולם הוא יין לבן רע.

מבואר בדברי הגמ' ש"יין לבן הוא רע. ויש להתבונן בדבר זה לגבי יין לכוס שבל ברכה קידוש הבדלה ד' כוסות וכו'. והאם כל יין לבן הוא גרוע. לגבי ברכת הטוב והמטיב, הביא המחבר (או"ח סי' קעה סעיף ב) בשם המרדכי גרעבי פסחים, שאמנם יין לבן אינו משובח כאדום אולם אם שותה יין אדום והביאו לפניו יין לבן מברך הטוב והמטיב כיון ש"יין לבן מועיל לגוף. ודבר זה צריך תלמוד שאינו בדיוק כפי המבואר בסוגיא בגיטין שנראה ש"יין לבן הוא מזיק לגוף. והדבר הפשוט, כבר ציינו את דברי התוס' לפנינו שנראה שיש כמה דרוגות ביין לבן, וכן בסוגיא בגיטין מדוקדק בדברי הגמ' ורש"י שיש כמה וכמה סוגים של יין לבן, ואין הכוונה שכל יין לבן הוא גרוע ומזיק, שהרי בגמ' לא ביארו "חמרא חירורא" אלא נוסף "טיליא" וע"ז ביאר רש"י יין רע, היינו שביינות הלבנים יש יין רע הנקרא "טיליא" שאין לשתות ממנו. ומחילא אפשר שהמרדכי לא דיבר על יין זה ובדאי שמודה שאם יביאו לו יין טיליא לא יברך עליו הטוב והמטיב.

בהלכות קידוש (רע"ב סעיף ז) פסק המחבר שמוותר לקדש על יין לבן. והביא את שיטת הרמב"ן שפוסל יין לבן אפילו בדיעבד. (ועי' בב"י שם שביאר מדוע יש לפסול יין לבן והביא מקור מדברי הגמ' בב"ב לפנינו ואף שמדברי הירושלמי בפסחים משמע שכן יוצא בדיעבד אולם הרמב"ן לומד בירושלמי שאין מושג בקידוש של דיעבד ולכתחילה אלא אם לא מועיל, אף בדיעבד לא עיין) אולם מותר להבדיל עליו שהרי לא גרע משאר חמר מדינה, וא"כ אין קידוש של יום מותר לעשות בו. הביא החשב"ב שראוי לחזר לכתחילה אחר יין אדום. משמע מדבריו שהאליה רבה חשש לדעת הרמב"ן, והקל רק בדוחק גמור.

אף בהלכות פסח יש הלכה שלכתחילה יקח יין אדום, ובפסח נאמרו כמה טעמים מדוע לקחת דווקא יין אדום. אולם מלשון הטור והמחבר משמע שאם היין הלבן הוא משובח מהאדום יש לקחת לבן, הרי לנו ברור שיש כמה רמות ביין לבן ולא ש"יין להדיר שמיין לבן אינו משובח, ואמנם שהרמב"ן פסל בדיעבד, אולם הטור להדיא כתב שאם הלבן משובח נראה שקודם.

האם יין של שביעית כשר לד' כוסות?

הסתפקו בירושלמי בשקלים, מה הדין לצאת ידי חובת ד' כוסות בליל הסדר ביין של שביעית. ואמרה הגמ', תני ר' אושעיה יוצאין ביין של שביעית. מה ספק הגמ' ומדוע לא לצאת ביין של שביעית. לכאור' הוא יין רגיל לכל דבריו. ומצאנו בכך כמה וכמה טעמים בראשונים ובאחרונים.

מבאר התקלין חדתי' (ד"ה מהו לצאת ביין של שביעית) מדובר שהגיע זמן הביעור ואסור להנות ממנו לאחר שהגיע זמן הביעור שהרי צריך להפקירו. אולם יוחה ומצוות לאו להנות נתנו מותר לו להשתמש ביין זה.

על דברי התקלין חדתי' עמד בהר צבי (או"ח סי' סח) מדוע מצוות לאו להנות ניתנו? זה סיבה שאפשר לצאת ביין של שביעית לאחר זמן הביעור, לכתחילה הרי אין לעשות בצורה זו של איסור ולסמוך על הכלל של לאו להנות ניתנו. ועוד קי"ל לפי שיטת הר"ן בנדרים (טו, ב) שכאשר עסקינן בהנאת הגוף וכך צריך לצאת ידי חובת המצווה לא אומרים לאו לנות ניתנו. וביאר בהר צבי, בשם הקוב"א לפאת השלחן (ונראה שכוונה לחקלין חדתי' בספרו פאת השלחן, אף שבסוגיא אצלו כאמור ביאר אחר) הרמב"ן בספר המצוות מונה בתורת מצווה אכילת פירות שביעית "מצוה שלישית שאמרה תורה בפירות שביעית והיתה שבת הארץ לכם לאכלה ודרשו לאכלה ולא לסחורה וזה דבר תורה וכו'. א"כ הסתפקה הגמ' כהנא של לצאת ידי חובה ביין של שביעית ומצא אחר מקיים מצוות אכילת פירות שביעית ומאידך מקיים ד' כוסות דילמא לא מהני לעשות כך שהרי עושה מצוות חבילות.

בר"ש סירילאו ביאר, ג"כ שיש מצווה לאכול פירות לפי הגאמר "לאכלה" אולם סברו ב"ש"ס שהיות ובין כך מחויב לאכול את פירות שביעית יין זה בין כך מצווה לשתותו וא"כ לא יצא ד' כוסות ביין זה שהרי כבר מחויב ועומד בשתייתו. והמהדיר הגר"א גרבוה הביא אפרים בשם רבינו משולם, ש"יין של שביעית אינו משובח כ"כ כיון שלא עבדו בו ואין מביאין ממנו נסכים א"כ היה צד בגמ' שאף ידי חובת ד' כוסות לא יצאו בו ידי חובה.

קרבן העדה ביאר את ספק הגמ' שהיה סד"א לגמ' כמו במצה שלמדו בגמ'

סיכום הדרך

נושאי יין שהחמיץ, יין משמרים, ברכה ונסכים.

מכר חבית יין לחברו, והחמיץ היין ברשותו של לוקח בחבית של המוכר, **לדעת רב**, כל ג' ימים הראשונים משעת המכר החבית ברשות המוכר שהרי אין המחמיץ בפחות מ' ימים. לאחר ג' ימים ברשותו של לוקח. **שיטת שמואל**, יין על כתיפי בעליו, היינו מזלו וחטאו של בעל היין גרם לו להחמיץ, ולכן אין המוכר אחראי על היין אפילו בתוך ג' ימים. **רב יוסף פסק להלכה** ולמעשה בשיכר כדעת רב, וב"יין כדעת שמואל. **ופוסקת הגמ'** שהלכה כדברי שמואל. **שיכר** תמרים, שיכר שעורים **ושמרי** יין, ברכתם שהכל **לדעת אחרים**, שמרים שהשווה במים ויש לימים טעם יין, מברך הגפן. **רבה ורב יוסף פסקו** שלא לדעת אחרים. **מבאר רבא**, **אם נתן על שמרי היין לו כוסות מים**, ולאחר זמן **מצא שיעור של ד' כוסות**, לכ"ע מברך הגפן. **שיטת רבא** כל יין שלא נמדד כשיעור כוס יין על ג' כוסות מים, אינו ראוי לברכה. **אם נתן לו כוסות מים על השמרים, ונשארו לו כוסות מים, לכ"ע** הברכה היא שהכל. **תחלקו** באופן שנתן ג' כוסות מים, **ומצא לו ומחצה שיטת רבנן** שג' שהכניס הם ג' שמצא, ותוספת החצי כוס אמנם זה יין אולם נמדד הוא בו' חצאי כוסות, אין זה יין כי אם מים. **שיטת אחרים**, שיכאר של הכניס ג' כוסות מים, פסגו השמרים חצי כוס, ונתה יש רק ג' ומחצה מים, והכוס הנוספת היא של יין שהיה בשמרים, א"כ נמצא שיש כוס יין מונה בב' ומחצה מים, וברכתו הגפן.

לגבי חיוב משמרות נחלקו רבנן ורבי יהודה באופן שנתן מים על שמרים, ונמצא נודל בדיקה כמו שנתן, **לדעת רבנן** פטור מתר"מ למרות שהמים קיבלו טעם יין. **ולשיטת רבי יהודה** חייב במעשר. **ונוקטת הגמ'** שנתחלקו אף באופן שנמצא יותר ממה שנתן, ונכתב המחלוקת במצא כשיעור שנתן להשמיע את חידושו של רבי יהודה שאף בכה"ג מחייב במעשר.

שאל רבנן א' את רב חיאי בר אבין, מה מברך על שמרים שיש בהם טעם יין. **אמר לו** שאין כאן אלא טעם קלוש, ואין לו לברך אלא שהכל.

שמרים של תרומה, שהכניס בהם מים והוציא את המים, דין המים כדון התרומה, ואסור לזרים. אולם **בפעם השלישית** שיכנסו מים לאותם שמרים, מותר לזרים. **שיטת ר"מ**, אף בפעם השלישית יהיה אסור לזרים אם יש טעם יין. **אם היו השמרים של מעשר** (מעשר שני, ונפק"מ לאכול מחוץ לירושלים, שהרי מעשר מותר לזרים), בפעם הראשונה אסור, אולם בשניה מותר. **ור"מ סובר** ששני אסור כאשר יש לו טעם של יין. **ובשמרים של הקדש**, **לרבנן** אסור אף בפעם השלישית, ורביעי מותר. **לדעת ר"מ** רביעי אסור כל זמן שיש בו טעם יין. **בברייתא אחרת למדו**, ששמרים של הקדש ושל מעשר אסורים לעולם. **מבאר הגמ'**, שיש חלוק בין הקדש שהקדש "קדשת הגפן", שהחמירו בו לעולם, וכגון שהקדשו את היין לאחר יין נסוך היו ע"ג המזבח. לבין הקדש "קדשת דמים", שלא החמירו אלא כאמור בברייתא. **וכן לגבי מעשר**, אסרו לעולם במעשר של דמים, והתירו בפעם השלישית וכו' במעשר שני של דמאי.

אמר ר' יוחנן בשם ר' שמעון בן יוחאי, שהדין של שמרי תרומה שנתנו בהם מים, ויש חילוק בין פעם ראשונה ושניה לבין הפעם השלישית, **חדן נכון** נס' לגבי הכשר לקבל תומאה, **ומבאר הגמ'** שמדובר שהמים שהגיעו לשמרים הם מים משמים, ולא נתן דעתו עליהם, **אולם** אם היה לימים דין יין, הרי שהיה להם דין "משקה" לגבי הכשר לקבלת תומאה. **דוחה הגמ'**, שהרי ברענע שנטל את מי השמים בכל פעם שהתמלאו מלאיהם, הרי מילה בדעתו שנתן לו שמיים אלו היו בכלי, וא"כ אין אם ההדרתם מים והיו ראויים להכשר קבלת תומאה. **ביאר ר"פ** שאין לילוי דעת כיון שבכל פעם שנכנסו המים שתתה אותם פרה, **ממילא** יהיה נפק"מ יש דין מים, הרי כל זמן שלא לדעת לא לכשר לקבל תומאה, **אולם** בדין יין אין נפק"מ בין לדעת לשלול לדעת.

אמר רב זוטרא בר טוביה בשם רב, שאין מקדשים אלא על יין הראוי לניסוך ע"ג המזבח. **מבאר הגמ'**, אם בא למעט יין מנחתו, היינו שלא עברו עליו מ' יום, והרי למד רבי חיאי ש"יין זה לכתחילה לא ניסך ממנו, אולם אם ניסך כשר, **ואם לגבי מוצב כשר בדיעבד לקידוש כשר לכתחילה**, שהרי אמר רבא חטט אדם אשכול ענבים ואומר עליו קידוש יום. **ואם בא למעט יין שנמצא על שפת החבית אין בתחיתו שיש שם כמין קמח ועירוב שמרים**, **ותרי** אמר רבי חיאי שלא יביא לנסכים מין זה, אולם אם הביא כשר, אם בא למעט יין **כושני יין לבן ברעו**, אין מתוק וחלש, יין של מרתף שלא נבדק ובסתם הוא קוסס, **ותרי על הינות הנזכרים** למדנו בהלכות נסכים שבדיעבד כשרים. **אלא** בא למעט ינות הפסולים לנסכים אף בדיעבד, יין קוסס, יין מזוג, יין מגולה, יין שעשוי ממים שניתנו ע"ג שמרים, ושריוח רע. **אך מבררת הגמ'** מה בא רב למעט, אם מדובר **בין קוסס**, הרי נחלקו ירו"ח ור"ב"ל האם דינו כ"יין ונתן לעשותו תרומה או לא. **יין מוצב** אמנם לרבנן לא ניסכו ממנו, אולם לכ"ע בכוס של ברכה צריך יין מזוג. **יין מנולה**, יין צריך את מיטותו של רב, שהרי בין כך יש בו סכנה. **ואם בא למעט יין העשוי ממים שנתנו ע"ג שמרים**, הרי באופן שנתן ג' חלקים מים ומצא ד', הרי זה יין טוב. אם מצא ג' ומחצה למדנו לעיל שנתחלקו רבנן ואחרים. **אלא מסקנת הגמ'**, **שיטה א** ממתן יין שריוח רע. **שיטה ב**, מעט יין מנולה, ומדובר שהעביר את היין במסתני שמר רבי נחמיה שבה"ג אין לחשוש לארס נחש, ולא אסור מחמת סכנה, **אולם** פסול לנסכים משום "הקריבהו לא לפתח הירצן או הישא פינג'".

שאל רב כהנא חמיי של רב מרשיאי את רבא, האם יין לבן כשר לנסכים, אמר לו "אל תרא יין כי יתאדם". **למדנו במשנה** שמקבל עשר חביות גרעות למה חביות, **מבאר הגמ'** אין הכוונה שמקבל שבורות שאינם ראויים לשימוש, אלא מקבל יפות ככולם משוות וכו' אלא שבטבעם אינם מתקיימים לזמן מרובה.